

ПЪРВОТО ПОСЛАНИЕ

ДО

НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО ЦАРЯ

Le courage est la première des éloquences, c'est l'éloquence du caractère.

Lamartine.

СОФИЯ
ПЕЧАТАРСКА КООПЕРАЦИЯ „ЕДИСОНЪ“
1933

NOTA BENE.

Този исторически документъ, който днесъ едвамъ даваме въ ржцетъ на широката публика, нѣмаше да стане публично достояние, ако — две години следъ падането на Демократическия Сговоръ, противъ който бѣше насоченъ той и най-много допринесе предъ Държавния глава за това падане — не се наложи **Второто послание**, което следва и чиято мисия е да сгромоляса Блока, за ирония нареченъ „народенъ“, издигналъ въ държавна система непотизма, сир. **родниновластието** и придружаващата го корупция, каквато не е съществувала никога до днесъ отгоре до долу въ всички отрасли на държавното управление, та е окарикурирала България . . .

Понеже второто е въ логическа, причинна, неразривна връзка съ първото послание, даваме сега публичност на първото съ надеждата, че докато второто излезе отъ печатъ — то ще намѣри най-широко разпространение всредъ всички обществени сръди.

Това сж, въ сжщностъ, два политически трактати, които никога нѣма да загубятъ обществено-политическото си значение; следъ време даже тѣ ще бждатъ по-ценни.

Адресирани сж до Царя на Българитѣ, защото никой другъ въ тая страна нѣма уши да слуша, нито воля за добротворство. Защото всички погледи сж обърнати къмъ Него!

И най-подиръ, — що е предъ Бога, нека е и предъ Царя и предъ Народа, — макаръ че злото въ тая класическа страна на некадърна и безбожна управа е толкова голѣмо, че и воплитъ до Бога не стигатъ, защото и тия които се считатъ негови мандатори тука на земята, служатъ на това зло или не издигатъ гласъ противъ вопиющитѣ неправди, вършени и трупанисъ години!...

Авторътъ.

Послание до Негово Величество Царя.

„Въ Цариградъ — сермия, въ
Черно море — гимия, въ Бълга-
рия — управия.“

Българска народна поговорка.

I.

Царю!

Открай време, откакъ България сжществува тука, на Балканитѣ, тя е страдала отъ неуправия или, по-добре казано, отъ лоша управия — и затуй нашия мждъръ, но злощастенъ народъ, въ своята житейска дълговѣковна опитностъ и мждростъ е достигналъ до това печално съзнание: да сравнява българската управия съ гимията въ Черно море и съ сермията въ Цариградъ.

Открай време, отъ какъ България сжществува тука на Балканитѣ, българскитѣ управници сж приличали и приличатъ на скакалци, които прилитатъ отъ вѣнъ, опустошаватъ всичко и си отиватъ отде сж дошли; за тѣхъ може смѣло да се повтори куриозния стихотворенъ докладъ, който

великия руски поетъ Александъръ Пушкинъ е далъ за бесарабскитѣ скакалци: „Саранча летѣла, летѣла, — все поела — и вновѣ улетѣла!“

И затуй, макаръ че българскиятъ народъ никога не е билъ побеждаванъ на бойнитѣ полета, когато отъ сърдце е бранилъ своята родна земя, той е отварялъ самъ границитѣ на своята държава, когато е билъ разочарованъ дълбоко отъ своитѣ хищни и некадърни управници, и е ставалъ жертва на чужди нашествия.

Това е, уви, скръбната поука отъ българската история, отъ която, въпрѣки всичко, не сме се още нищо поучили.

Ваше Величество,

Въ едно мое писмо отъ Марсилия презъ септемврий 1925 г. азъ имахъ честта да Ви пиша, следъ едно мое тридневно пребиваване при покойния сега бившъ нашъ главнокомандуващъ генералъ Михаилъ Савовъ, между другото, и следното: „Пазете се, Ваше Величество, отъ селския гарезъ, защото селския гарезъ е единъ страшенъ елементъ, съ който мжно се манипулира!“ И после: „Всѣкой народъ прилича на дете, има психиката на дете — колкото по-лошо го третирашъ, толкозъ по-лошо става, — и затова къмъ българския народъ трѣбва да се прилага македоно-

българския методъ: „со кротце, со благо, со милѧимъ!“

Това бѣше нѣколко месеци следъ чудовищния атентатъ въ катедралата „Св. Недѣля“, който бѣ последванъ отъ хиляди и хиляди хекатомби и който извика ужасъ въ цѣлия цивилизованъ свѣтъ, питащъ се: „Коя ще е причината на тоя страшенъ атентатъ, уникумъ по замисълъ и изпълнение въ историята на терористическитѣ акции, и на тия хиляди хекатомби следъ него?“

България бѣ обърната въ една звѣрилница, въ която ожесточението, отъ дветѣ страни на барикадитѣ, бѣ стигнало своята кулминационна точка. Трѣбваше, следъ това, да се търси изходъ, отдушникъ отъ създаденото тежко положение: трѣбваше да се турне край на това ожесточение, което изрови широка и непреодолима пропастъ между българи и бѣпгари.

И, наистина, три месеци и нѣщо отъ моето септемврийско писмо отъ Марсилия до Ваше Величество, презъ януарий 1926 година, Ал. Цанковъ бѣ замѣненъ съ Андрея Ляпчевъ, македонецътъ, чиято първа декларация публично бѣше, че ще управлява „со кротце и со благо.“

Тая декларация на първия Ви министъръ на времето направи отраднo и благоприятно впечатление въ чужбина и вжтре въ България. Трѣбва

да бъдемъ справедливи: наистина, Андрея Ляпчевъ съумѣ да смекчи до нейде, не съвсемъ, тежката атмосфера въ България на първо време и направи единъ малъкъ завои къмъ нормаленъ общественъ и политически животъ у насъ. И ето, вече шеста година, какъ той управлява тая страна, безъ ни единъ атентатъ, безъ нито единъ ексцесъ отдолу, защото народитѣ сж наивни като децата — което доказва моята теза, която е тезата и на великия английски социологъ Спенсеръ, на великия Гладстонъ и на Наполеона велики дори (виж. неговото завещание до сина му): че всѣкой народъ прилича на дете, че притежава детска психика и че колкото го третирашъ зле, той по-лошъ става, и обратно — колкото го третирашъ по-добре, той по-добъръ става.

Трѣбва да признаемъ, че вече не съществува сега онова лудо ожесточение, свирепостъта и кръвожадностъта у насъ на първитѣ две и половина години на първия сговористки режимъ, на Ал. Цанковия режимъ, който ще остане паметенъ въ историята на нашия народъ, и не само на нашия струва ми се, по своя политически садизъмъ отгоре. Нравитѣ поомекнаха, и повѣрвахме, че пакъ можемъ да се погледнемъ въ очи българи съ българи, безъ скрита закана и злоба за отмъщение безъ кръвясали за мѣсть очи . . . Разлика все

има между двата [сговористки режими: този на Ляпчева и онзи на Цанкова, макаръ че политическия садизъмъ не спре и до днесъ.

Режимътъ на Андрея Ляпчевъ „со кротце и со благо“ даде, безспорно, своитѣ добри резултати, като начало на умиротворение въ страната (това ще каже единъ день и историята!), макаръ че този режимъ послужи само за примка и примамка и че „благо“ презъ този режимъ оставаше и остана само за властимеющитѣ, а „кротцето“ бѣше и е прилагано още само за враговетѣ на режима, и то по твърде чувствителенъ способъ — докато и този режимъ забрави първата декларация на министъръ-президента (и затуй не трѣбваше да продължи повече отъ една-две години!) и докато стигнахме до мистериозната шпионска афера и до кървавата баня въ село Говедаре, кждето единъ престжпенъ кметъ зачерни цѣло село и създаде голѣмия говедаревски процесъ, по който имаше около 60 души обвиняеми и 300 души свидетели, който дава най-вѣрната характеристика на днешния режимъ; и кметътъ не е нищо друго, освенъ най-доброто олицетворение на тия, които управляватъ цѣлия нашъ народъ съ насилия, съ коварство, съ измама, корупция и нехайство въ всички държавни отрасли. Съ други думи, говедарския кметъ тамъ горе управлява и

иска да управлява още България съ същитѣ методи, съ които си е послужилъ мѣнинкия, но свирепъ кметъ на село Говедаре, подъ закрилата на Ляпчевата администрация, сир., болшевици отгоре управляватъ днесъ тая нещастна страна и тъй, чрезъ болшевизма отгоре, отъ върховетѣ, създаватъ болшевици и болшевизмъ долу, като, въпреки крѣсъцитѣ имъ противъ руския болшевизмъ, чрезъ дѣлата си улесняватъ у насъ неговото дѣло. Нека се запомни, че — ако Ляпчевъ и Сговора би произвеждали изборитѣ за 23 Народно Събрание, — цѣла България ще се обърне на село Говедаре, чиято кървава баня е симптомъ и предвестникъ на този грозенъ вътрешенъ катаклизмъ, чиито размѣри никой не може да предвиди.

И така върнахме се пакъ на епохата на неотговорнитѣ фактори, които бѣха обърнали България въ една арена на нескончаеми братоубийства...

Ето, отъ 2 години насамъ, освенъ това, София и южнитѣ предѣли на България бѣха арена на кървави македонски свади, на страшни македонски братоубийства! И това — презъ времето, когато министъръ-председателъ и министъръ на Вътрешнитѣ Работи на България е единъ македонецъ, нѣкогашенъ македонски дѣятелъ, който допусна да се извършатъ до сега около 200 убийства на

голѣми и малки революционери и главно допусна, съ една престѣпна толерантностъ, да се дойде до тая кървава македонска междуособица, която изложи престижа и на България, и на нейното правителство, и на македонското освободително дѣло предъ цивилизования свѣтъ на Европа и на Америка. Ето че дойде и убийството на Гюрковъ, този голѣмъ революционеръ, което разкри, че задъ него се очертаватъ и съзиратъ силуетитѣ на нѣкои отговорни фактори; то наистина докара, силомъ или добромъ, туй е другъ въпросъ, помиренieto на македонскитѣ революционни дейци, защото сега чакъ се разбра — следъ станалото княжеско погребение на скѣпата тая колосална жертва — кжде е правото и кжде е силата въ В.М.Р.О. Тукъ му е мѣстото да отбележа това, което и историята — тая строга и безпристрастна Немезида — ще каже единъ день, че двама македонци сж били и сж най-голѣмитѣ пакостници и на Македония и на България; тѣ сж: Димитъръ Ризовъ и Андрея Ляпчевъ, двама добри приятели, единиятъ отъ Битоля, другиятъ отъ Ресенъ, първиятъ — защото (вижте кн. „L'Union balcanique“ — „Балканския съюзъ“ отъ Ив. Ев. Гешевъ) е най-голѣмия виновникъ за фаталния сръбско-български договоръ отъ 29 февруарий ст. ст. 1912 година, на дѣлежа на Македония на спорна и безспорна зони,

на вкарването въ Македония на вълцитѣ, сърби и гърци, следъ като улесни тронясването въ Скопје на сръбския владика Фирмилианъ; вториятъ — защото, въ своето безгранично властолюбие и политически егѳизмъ (дано е за последенъ пжтъ) използва македонското освободително движение за своитѣ теснопартийни цѣли и властнически планове. Така великото и свято дѣло за свободата на братска Македония и сега, при режима на единъ македонецъ, послужи, както и въ миналото неведнажъ, за теснопартийни цѣли, и то тогазъ, когато тя е разпната на кръстъ отъ сърби и гърци и когато единството на македонското освободително движение трѣбваше да бжде запазено на всѣка цена, защото никога българскиятъ елементъ отвѣдъ Осогово и Бѣласица не е застрашаванъ въ своето сществуване тѣй, както сега и отъ 12 усилни години насамъ. А това единство можеше да бжде запазено отъ македонецъ министъръ-председатель на България, стига да бѣше го искалъ.

Въ три дни само, въ единъ месецъ най-много, той можеше да постави всѣкого на мѣсто и да избегнеше македонскитѣ братоубийства, стига да приложеше сщия принципъ, съ който си служи сега, когато се стреми да задържи властѣта, и поддържа, че болшинството отъ народа е съ него а щомъ болшинството и въ Народното Събрание

е още съ него, той има правото и да произведе изборитѣ за 23 О. Н. Събрание.

Каква хипокризия! Отъ тази хипокризия и отъ това положение, създадено умишлено или нехайно отъ македонецъ Андрея Ляпчевъ всредъ македонскитѣ деятели, вѣрвамъ, В. М. Р. О. е взела актъ и поука и ще тегли по-нататъкъ своитѣ логически консеквенции.

Когато се отнася нѣкой въпросъ не до задържане властта, тамъ политиката на Ляпчева е: *laisser faire, laisser passer* (каквото ще да става); тогава могатъ да се търкалятъ глави, защото сж чужди, не е неговата; тогава нѣма значение мажоритарния принципъ, напр., въ македонското революционно движение, кждето изкуствено дори се създаваше отъ малцинството, отъ шепа недоволни македонски революционери, равнозначуща сила съ болшинството, и дори по-голѣма; тогава нѣма стомашна или гладна криза въ страната, а само парична, тогава може дори и съ самодоволство и съ скръстени ржце да гледа той на всичко, защото и другия факторъ въ България, Държавния Глава, е съ него и му е далъ увѣрение, че не иска да се раздѣли отъ него още за дълго време...

Впрочемъ, цѣлата политика на Ляпчева и на неговия кабинетъ, и външна, и вътрешна, и финансова, и стопанска, е политиката на *laisser faire*,

laisser passer, въ най-лошата ѝ и вулгарна форма.

А колкото се отнася до грядущето, даже до утрешния денъ — тукъ се прилага отъ 6 години насамъ турското „аллахъ — керимъ“, докато стигнахме до пълно финансово разстройство, до почти неизцѣрима стопанска криза, до повсемѣстенъ гладъ по села и градове, до политически банкрутъ по външно — политическите проблеми, които засѣгатъ нашата държава и нация, до фактическо изгубване нашата економическа и финансова, дори и политическа независимостъ. Цѣлата Ляпчева политика, сир., не е нищо друго, освенъ една грозна хипокризия, дори и политиката му „со кротце и со благо“ за смекчаване атмосферата у насъ, на първо време, която наистина не е спрѣла и до днесъ, защото хитрия и старъ политикъ знае, че насилието ражда насилие и че режимъ на тероръ отгоре не е дълготраенъ и създава тероръ отдолу... Следователно, тая мека на гледъ атмосфера (мека сравнително оная на професоръ Цанкова, но не сравнително единъ истински правовъ режимъ) бѣше нужна преди всичко на Андрея Ляпчевъ и неговите сподвижници, за да могатъ той и тѣ по-спокойно да дишатъ и продължатъ своята гибелна политика за България, доведена до пълно оскотяване.

Ваше Величество,

За всѣки режимъ, за всѣка политика се сжди по тѣхнитѣ резултати. Че политиката на Ляпчевия режимъ е гибелна за нашата страна — вижте резултатитѣ ѝ! Въ всички отрасли на държавното управление стигнахме до пълно фиаско, до единъ чикмакъ — сокакъ, отъ който излазъ има само назадъ... Назадъ къмъ народа, назадъ къмъ вѣрния текстъ и духъ на основния ни законъ, назадъ къмъ България! Трѣбва, сир., да направимъ *le pas du lion* (лъвския скокъ) — две крачки назадъ, за да скочимъ петъ напредъ.

Макаръ че днешнитѣ ни управници крещатъ и чрезъ своята богато платена преса, чрезъ вестникари — проститутки на перото и словото, и чрезъ речи лицемѣрни, че сж поставили България надъ всичко и преди всичко, дѣлата имъ сж отрицание на тая България, отрицание и пренебрежение на нуждитѣ на българския народъ, на неговитѣ най насжщни нужди, на неговата воля за самостоеенъ стопански и политически животъ, отрицание на истинския текстъ и духъ на българската конституция, която ето вече осма година какъ тъпчатъ въ краката си като *chiffon de papier*... (книженъ парцалъ).

Стопанската криза, която души и мори нашата щедро надарена отъ природата страна, на-

шия пестеливъ, скромнъ въ нуждитъ си и трудолюбивъ народъ, наистина не е само наша, тя се шири по всички страни на Европа, по всички материци — тая стопанска криза, тя е всеобща, както и Ваше Величество сте го казвали въ разговори съ български селяни презъ Вашитъ обиколки по села и градове въ нашата земя, но българската стопанска криза има и свои, специфични причини, вътрешни и външни, отъ които 50% външни, 20% вътрешни и 30% сговористки, освенъ общосвѣтовнитъ (и тѣхъ нашия царъ не можеше и не може, не биваше и не бива да не знае!), а тѣ сж: 1) жестокосърдието и егоизма на сегашнитъ български управници, чиято политика, стопанска и финансова, не е освенъ олигархическа и плутократическа, политика за създаване и закрепване на двеста-триста или петстотинъ български махараджи, за смѣтка на 6 милиона бедни и гладни или полугладни българи, за които се мисли въ управляющитъ сфери, може би, че иматъ само черва, а не и стомаси, и затуй, споредъ циничния изразъ миналата година на първия министъръ на Ваше Величество, нѣма въ България гладъ и криза въ стомаха (защото сития на гладния не вѣрва), а само парична криза; по тази цинична и егоистична теория, нѣма и парична криза въ нашата страна, но, разбира се, . . . само за нѣколко

стотици финансови и банкови магнати и за тяхнитѣ протектори — българскитѣ министри; 2) престижната нехайностъ и некадърността на тия министри, които не можаха или не пожелаха цѣли петъ години, не желаятъ или не могатъ и днесъ още да се справятъ съ паричната и економическа наша криза, която можеха и да предотвратятъ дори, ако не търсѣха въ нея свои лични изгоди, въ ущърбъ на народнитѣ и държавни интереси. Примѣръ: фрапантния и скандаленъ случай съ вноса на чуждестранни храни въ България, и то сръбски (защо, наистина, сръбски, а не ромжнски или унгарски!), и то на цени, подбиващи нашитѣ, съ благоприятни вносни мита — въпреки повика и предупрежденията на цѣлия опозиционенъ нашъ печатъ, въпреки протеститѣ и въ Парламента отъ всички страни, дори и правителствени — така че допусна се съзнателно влошаването и засилването на нашата стопанска криза отъ тия, които бѣха длъжни и можеха, ако биха искали, поне да избегнатъ това влошаване и засилване на кризата, която днесъ е една неизличима гангрена, чието изцеряване изисква голѣми жертви и ще катурне не само чудовищния по своето престъпно *dolce far niente* (сладко безделничество) и по своя егоизъмъ днешенъ режимъ, но още 2 или 3 кабинети; и 3) неуравновесениятъ още държавенъ бюджетъ

и страшното прахосничество отъ голѣми и малки бюрократи, като почнете отъ министритѣ, та свършите съ тѣхнитѣ слуги, на държавнитѣ срѣдства, презъ цѣлия много дълъгъ сговористки режимъ (толкова дълъгъ, че струва се народу да е той не 8 годишенъ, а 80-годишенъ — тъй той е до-тегналъ и омръзналъ на цѣлия български народъ!), докато стигнахме до тамъ, че чиновницитѣ ни да не могатъ да получатъ заплатитѣ си, пенсионеритѣ — пенсиитѣ си, защото пенсионния фондъ отъ нѣколко милиарда е отдавна разхитенъ, а митницитѣ не даватъ достатъчно приходи и даждията намаляватъ все повече, та държавата ни не може да посреща и най-елементарнитѣ си задължения и нужди. По мои сведения, три пѣти на день чиновникъ отъ финансовото министерство идва въ столичната митница да тарашува изъ каситѣ ѝ, да прибира постжпленията ѝ и да ги занася дето трѣбва за изплащане, поне на части, заплати и пенсии или други държавни платежи...

При това страшно положение на държавната хазна, при този трагизмъ на България, до който я докараха скудоумни и егоистични министри, кажете, Ваше Величество, това държава ли е вече, и тази криза, която преживѣва страната ни и смѣкна народа ни до пълненъ пауперизмъ, не е ли специалио българска, дължаща се на една ба-

такчийска политика, която отдавна вече дава горчиви плодове за нашия клетъ народъ — за народа ни, да! — защото министритѣ и нѣколко стотинъ махараджи около тѣхъ не ядатъ тия горчиви плодове, а плуватъ въ разкошъ и задоволство, нелишавани отъ никакво благо, което животътъ на сития и доволния му предлага и дава? Ето, прочее, какъ се прилага политиката на „со кротце и со благо“, която извади вече и душата на народа, че той едвамъ диша, запазвайки „со благо“ благото за нѣкогашни голтаци, днесъ мултимилionери и махараджи, за които и царя не е нищо друго, освенъ едно оржлие за охрана на тѣхнитѣ скжпи сжществувания, ако ще и съ цената на своя престижъ и на своето царско достойнство, и армията ни не е нищо друго за тѣхъ, освенъ плашило за народнитѣ маси, ако биха потърсили тѣ смѣтка отъ министри и махараджи: защо доведоха България до фалитъ, та тѣ да блаженствуватъ, отъ гдѣ произхождатъ неизчислимитѣ имъ богатства и защо докараха българския народъ до просешка тояга...

Като обхождате села и градове, не чувате ли, Царю, да се мълви навредъ изъ нашата осиротѣла земя тая многознаменателна народна дума: „Бенто че се пукне, не че може повече да удържи!“

Българскиятъ народъ, Ваше Величество, преживѣва отдавна една страшна трѣска, която не само не може да бжде изцѣрена отъ лѣкари като Ляпчева и колегитѣ му отъ неговата клиника, но я и влошиха и стана епидемична, но я даже изкустно, хитро, лукаво създадоха, причиниха, та до като пациента имъ е боленъ, тѣ да сж добре въ всѣко отношение и клиниката имъ да има по-добра и по-доходна работа . . . Най-малко, тѣзи досегашни лѣкари не бѣха кадърни да опредѣлятъ диагнозата на болестъта на българския народъ и затуй му предписваха и продължаваха да му предписватъ неподходящи за болестъта му лѣкарства, съ които ще го окончателно уморятъ. Да не дойде, боя се, оня скърбенъ день, когато не ще има срѣдства и за погребението му, та ще трѣбва чужди да се погрижатъ за това, а тогава не ще има нужда и отъ царъ, и отъ други лѣкари, а отъ гробари, защото ще бжде вече късно . . .

Ето защо, Царю, щомъ досегашнитѣ лѣкари и прословути професори и економисти се указаха лоши лѣкари, трѣбва да се замѣнятъ съ други по-вещи, по-способни, повече любящи пациента си — народа. Лѣкари, които не сж способни да опредѣлятъ даже диагнозата на болника, ги изгонватъ и ги предаватъ на сждъ.

II.

La vérité — aux roix,
La vérité — toujours ! *)

Царю,

Положението, значи, на страната е толкова тежко, толкова неудържимо, щото и сега, както презъ януарий 1926 година, ще трѣбва да се даде отдушникъ на накупѣлото народно негодувание и да се направи коренна правителствена промѣна, за да не дойдатъ работитѣ и въ България до тамъ, до кждето сж стигнали тѣ въ Испания...

Правителството на Ляпчезъ трѣбва да си върви тозчасъ!

Цѣлиятъ демонически сговоръ трѣбва да се праждоса веднага и на негово мѣсто трѣбва да дойде нова властъ съ нови политици и съ нови управителни методи!

Цѣлиятъ български народъ това очаква отъ Васъ, Царю,—очаква го веднага, очакваше го още предъ сватбата Ви, но особено следъ тая сватба, и това

Истината — на царетѣ,
Истината — винаги!

Ви се каза, вѣрвамъ, отъ много български политици въ срещитѣ Ви съ тѣхъ!

А ето месеци изминаха отъ тогава, положението на България се влоши още повече, външно и вътрешно, кризата достигна своитѣ крайни предѣли, ала Ляпчевъ стои и стои на властъ и се смѣе самодоволенъ, че се ползува съ Вашето безгранично довѣрие. Смѣе се съ тази ехидна негова усмивка, която отвращава цѣлъ народъ, тази демоническа усмивка, възбуждаща омерзение. Какъ могатъ да я понасятъ дори приближенитѣ му?

Смѣе се Ляпчевъ и когато цѣлъ народъ бедствува, и когато нѣма пари въ държавната хазна и на чиновници и пенсионери нѣма отъ де да се изплащатъ заплати и пенсии... Смѣе се той и когато външната ни политика, тая на ориенталеца Атанасъ Буровъ, която е и негова, на Ляпчева — другъ ориенталецъ, дава само отрицателни или никакви резултати и за нито единъ проблемъ отъ тая политика, засѣгащъ българската нация и държава, не е допринесено нищо за добро и по-бързо разрешение (и тукъ се прилага метода на *dolce far niente*—сладкото бездѣлничество), и когато се търкалятъ глави на революционери по софийскитѣ улици, и когато сърби, гърци и ромжии обезбългаряватъ Македония и Тракия, Западнитѣ покрайнини и Добруджа, подложили на неподобенъ те-

роръ нашитѣ сънародци тамъ . . . Смѣе се, предоволенъ, като нѣкой зарзаватчия или бакалинъ отъ халитѣ, когато е направилъ дсбъръ альшь-веришъ . . . Смѣе се Ляпчевъ, и когато вижда, че политиката му „со кротце и со благо“ вжтре въ страната фалира, защото бѣше и е неискрена, и неговия режимъ не е освенъ единъ режимъ на суха гилотина, подобно на онзи на баронъ Калай въ Босна и Херцеговина: изсмукватъ се житенитѣ сокове на народа, економически се порабошава и докарва до просия, до пълненъ маразмъ, биятъ по участъци селяни и граждани, убиватъ по села и градове, сандърдисва се цѣль народъ, за да бжде обърнатъ въ робство и скотско състояние, та да не може за дълго време да се окопити и даврандиса (пъкъ кой знае дали не става и нѣщо повече даже въ „Обществото на народитѣ“ до Шарения мостъ — Дирекцията на полицията, тази усъвършенствуванa инквизиция на 20 вѣкъ!), а щомъ отнемешъ на единъ народъ препитанието му, убиешъ духа му и го оскотишъ, какво става отъ него по-нататъкъ ?

На такъвъ ли народъ, гладенъ или недоялъ, изнемощѣлъ, съ убита душа и вѣра въ по-добри дни, оскотялъ и съ поколение изродено, искате да бждете царь, Величество ?

Азъ това не искамъ да допусна, нито да повървамъ, защото познавамъ Вашата милостива, любвеобилна и горда душа, и Вие не желаете да видите нашия гордъ народъ обърнатъ въ едно стадо отъ роби на нѣколко безсърдечни и жестоки махараджи, които, бидейки ненаситни и алчни за все по-голѣми богатства, и Васъ нѣма да пожелатъ, както не жалятъ и народа ни, и — за да запазятъ натрупанитѣ си съкровища и себе си и своитѣ рангове — сж готови да ни продадатъ на чужди, съседни държави, заедно съ царя ни, следъ като направиха проблематична нашата стопанска и държавна независимостъ, тъй както повечето български боляри се потурчиха при нашествието на турцитѣ преди петъ столѣтия, за да запазятъ болярството си, скжпитѣ си сжществувания и неизчислимитѣ си богатства.

Това е психологически обяснимо: 40,000 гроба крещятъ до небесата противъ убийцитѣ на своитѣ братя по кръвъ — и това ги докарва, махараджитѣ, въ страшенъ ужасъ...

Народътъ ни знае да обича този, който го обича, и е готовъ да се жертвува за него, както и да мрази онзи, който го мрази и ненавижда, и мрази страшно, и не прощава, и не забравя, макаръ че забавя, като Бога!

Пазете се, Царю, народътъ да Ви не намрази и възненавиди, пазете се отъ селския, отъ народния гарезъ, защото той тлѣе, като вжгленъ, но една искра е достатъчна, за да избухне въ огроменъ и ужасенъ народенъ пожаръ!

Сега този народъ Ви обича, Царю, защото още върва въ Ваше Величество, че ще го спасите отъ страшната напасть, която го е връхлетѣла отъ 8 години насамъ, която е връхлетѣла и Васъ и се чудите що да сторите, отчуждавайки Ви отъ българския народъ изъ день въ день, отъ година на година все повече и повече, и по този начинъ работеща pour le roi de Serbie (за сръбския кралъ) съзнателно и планомерно...

Турнали сж подъ карантина 80% отъ българския народъ и му отричатъ правото да получи власть, види се, за да го накаратъ да дочака пакъ нова злополучна война, та тогава само да си вземе самъ властта, като — въ отчаянието си — не промисли далечъ за своето бждаще, за своята национална и държавна независимостъ, на всѣка цена... Доландарджийски оратори, като Григоръ Василевъ и др. въ публични речи правятъ безумни изявления, че земледѣлското съсловие — това, което дава войниците на страната, което плаща данъцитѣ и поддържа държавата — нѣма право да помирише дори властта, и че то е длъжно

само да търпи и понася всички тежести въ тая страна, за да блаженствуватъ и властвуватъ Василевци, Ляпчевци, Буровци, Молловци и Цанковци — рицари и герои на тъмна епоха... Такива луди изявления могатъ да правятъ само политически садисти, които продължаватъ да дълбаятъ още по-вече пропастьта между българи и българи, изровена отъ тѣхъ, и да човъркатъ още дълбоката народна рана.

Така не се управлява държава — чрезъ садизмъ! Така се държава струпалъ и сгромолясва. Защото, който сее вѣтрове, пожнва бури... Но, Ваше Величество, Ваше Величество, де сте Вие? Защо сте тамъ най-горе въ държавната иерархия, та не спрете този садизмъ, който и Васъ не ще пожали най-подиръ, ако това дотрѣбва?

Наистина, по върховетъ на земледѣлското движение сж накацали днесъ разни пройдохи безъ Богъ, безъ законъ и безъ отечество, но всредъ широкитъ земледѣлски народни маси, стига да подирите, ще намѣрите и умни и почтени водачи, макаръ и да стоятъ сега засенчени отъ пройдохи и сойтариѣ. Лумпени, пройдохи и сойтарии, обаче, безъ отечество, безъ законъ и безъ скрупули не съществуватъ ли тоже, и то въ по-голъмо изобилие, и въ Сговора, па и въ другитъ политически организации у насъ, и то по върховетъ имъ? По-

литическия сойтарилъкъ е, уви, държавна система у насъ, нашъ български специалитетъ, и се е навъдилъ твърде много, насърдчаванъ отгоре презъ половинъ столѣтие до днесъ . . . Отъ Васъ, Царю, зависи, повече отъ всички други, да изцѣрите България отъ този политически сойтарилъкъ, като се обкръжавате за-напредъ само отъ безкористни, честни и добродѣтелни българи и въ частния си животъ и въ грижитѣ Ви за държавата и народа. Това е едничката рецепта за издигане народа ни и страната ни отъ сойтарийството до джентлеменството, до почтеностъта и до добритѣ частни и обществени нрави, до добро човѣшко, християнско управление.

Това ли подготвятъ българскитѣ нови боляри — да създадатъ бездна непроходна между народъ български и царь български? Този въпросъ се налага отъ само себе си и отговорътъ му остава да дадете Вие, Царю, защото той е въ Вашата благородна душа, въ Вашия здравъ умъ и въ Вашето любяще народа си сърдце . . .

Цѣлъ народъ не може и не бива да се поставя подъ нѣкаква карантина, за угодата на нѣколко стотинъ олигархи и плутократи, и този, който поставя цѣлъ народъ подъ карантина, попада самъ най-подиръ въ тая карантина, и то за винаги! Това трѣбва да се разбере добре въ тая страна вед-

нажъ за всѣкога, та — когато народа ни, умиротворенъ, задоволенъ ъ време съ участието на властта, и неафоресванъ никога отъ нея, да има всѣкога своя пай въ нея, за да може да се урежда както си иска, както той схваща своитѣ интереси, въ пълно съгласие съ своя Държавенъ Глава, тогава само той не ще избива въ крайности и така само ще може да се създаде онази хармония между народъ и Държавенъ Глава, която е тъй необходима сега за България, за да се отдаде тя напълно на своя прогресъ и да стигне до истинско благополучие и цвѣтуще състояние.

Тая страшна бездна, която е изровена отъ политически садисти, трѣбва да се запълни не съ нови хекатомби, не съ нови трупове на безследно или явно изчезнали, избити по избори или безъ избори, денемъ и нощемъ, и — да се постави мостъ на примирение между българи и българи — най-тежката, най-трудната, но и най-святата задача на бждащия български управникъ, който ще бжде най-великия българинъ, ако би могаль да реализира тая задача. А той, този великъ държавникъ, който ще бжде Вашия *alter ego*, ще трѣбва да го потърсите съ свещъ или съ фенеръ въ ржка, като Диогенъ, който всрѣдъ день, съ фенеръ въ ржка, е търсилъ *човѣка*, ако ето 13-та година вече отъ Вашето царуване не сте го още

намѣрили между седемь милиона българи! Той е роденъ отдавна, той сжществува — този силенъ и великъ български държавникъ, Вие го знаете сжщо, остава само да му подадете ржка и да подкрепите неговото велико дѣло на примирение, на социални реформи и добротворство.

На Царя е нужно само едно: да подаде своята мощна десница на българския народъ и да я сложи съ пълно довѣрие въ народната дѣсница, та дветѣ наедно да образуватъ една още по-мощна и никога несломима дѣсница.

За режимъ на карантина сж достойни само тия, които отдалечаватъ тоя сублименъ моментъ на съчетание народъ и царь, и тѣ сж въ всички срѣди, тия на властниците днесъ най-много и ония на оппозицията, и по върховетъ на народнитѣ земледѣлски маси, игра днесъ въ ржцетѣ на нѣколцина пройдохи отъ всѣкакъвъ сортъ, които нѣматъ, обаче, моралното право да говорятъ отъ името на тия маси и да ги представляватъ, защото сж чужди орждия — и тукъ день по-скоро, часъ по-скоро имате думата Ваше Величество въ Вашъ и народенъ, и държавенъ интересъ.

Тая царска дума отдавна очаква, а сега най-вече и съ нетърпение, българскиятъ народъ, която магическа дума ще спаси България и нейния на-

родъ и царь отъ олигархията и плутокрацията, наша и чужда. . .

Струва ми се, Ваше Величество, че Вие сте царь на *българитѣ*, а не на нѣколко стотинѣ махараджи и мандарини, чужди и наши, които — следъ като турнаха ржка на българската народна банка и я направиха акционерна, сир. *своя*, на българскитѣ държавни желѣзници и на много други държавни ресурси — сега се стремятъ да турнатъ ржка и на други такива ресурси, що сж останали, напр. на кооперациитѣ у насъ, които сж най-мощния факторъ за стопанската независимостъ, за економическия прогресъ на страната, и така да обезличатъ България, като суверенна държава, и нейния царь, останалъ такъвъ само по име, царь на народъ, който нѣма нищо свое, царь на държава, която е станала за посмѣшище на цѣлъ свѣтъ и игралка въ ржцетѣ на нѣколко коравосърдечни шейлоковци, чужди и свои, своитѣ почужди отъ чуждитѣ. . .

Такъвъ ли, обезличенъ, свѣтка на царь, pro forma само „царь на българитѣ“ искате да бждете, да останете Ваше Величество?

Къмъ тамъ Ви води и почти Ви е довела *безполитичната* политика на триумвирата Ляпчевъ — Буровъ — Цанковъ —, защото този триумвиратъ, въ своето безкрайно властолюбие, не подбира

срѣдствата, за да се задържа още на власт, треперейки за утрешния день. който е за тѣхъ пълненъ съ неизвестности. . . Чужди на българския народъ (защото само чужди нему люде можаха да го докаратъ до тоя печаленъ край, до пълна немотия); чужди и на българския царь (защото само чужди на царя ни можеха да изровятъ тая непрескочима пропастъ между него и народа му!); постлали си зле, за да не могатъ, паднали отъ властъ, да си легнатъ спокойно, треперятъ да не изпуснатъ властѣта, защото се боятъ за своитѣ ценни сжществувания, при страшни угризения на съвеститѣ имъ, ако ги иматъ. . .

Но отъ що има тѣ да се боятъ? — Българскиятъ народъ не мисли за отмъщение, не мисли за нищо друго, освенъ за своята злощастна сждба, за своя грозенъ халъ и за подобрение на тоя халъ. Отмъщението би дошло, само ако още продължи това страшно зло, което подтиска цѣлия нашъ народъ, даже и голѣма частъ отъ партизанитѣ долу на сговористкитѣ демони, само ако „бенто се скине“! . . .

Дошелъ е великия моментъ за голѣмото изпитание на Ваше Величество — да напипате пулса на нацията, да намѣрите всредъ нея Вашия alter-ego, да се солидаризирате съ нея противъ шепата нейни подтисници и тѣй да не допуснете „бенто да се скине“!

Защото този бентъ не може повече да удържи... И защото никой отъ триумвирата Ляпчевъ-Буровъ-Цанковъ не можа да бжде тоя *alter ego*, а останаха за историята само политически садисти.

А връзъ това неудържимо положение отгоре Ляпчевъ се *майтапосва* съ опозиционни лидери, съ народни представители, съ негодуващия навредъ народъ... Майтапосва се и съ свои до-вчерашни другари и съ своя бившъ шефъ и бившъ министъръ-председателъ Александъръ Малиновъ, всеобщо уважаванъ днесъ държавникъ, безъ когото той никога не би станалъ министъръ, — защото покойния Петко Каравеловъ, българския Аристидъ, бѣше го добре преценилъ, че за друго не струва, освенъ за единъ началникъ на отделение въ Финансовото министерство, и нищо повече. Майтапосва се, може би, и съ Ваше Величество въ интимна среда, защото — да не Ви се види чудно това — на българския държавникъ въобще липсва възпитание, често пжти и най-елементарно. А туй *manque d'éducation* у нашитѣ държавници ни е докарвало беди и злочестини, дори и две национални катастрофи: западно-европейскитѣ дипломати сж ценѣли високо българския войникъ, храбъръ и самоотверженъ като никой другъ въ свѣта, но сж били дегутирани отъ български държавници и политици, чиято невъзпита-

ность, лъжливостъ, двуличие и игра имъ сж вдъхвали само отвращение, та покрай Никола имъ е омръзвалъ и Св. Никола . . .

Ето го, обаче, Андрея днесъ министъръ-президентъ на България, и то 6-та година вече — и следъ като нѣкога заимствуваше по единъ-два лева, за да се нахрани, и живѣеше на тавана въ редакцията на в. „Прѣпорецъ“ отъ липса на срѣдства да си наеме друга квартира — сега разполагащъ съ великолепенъ домъ на най-хубавия столиченъ булевардъ и съ несмѣтни други богатства, зестра, навѣрно, отъ жена му или може би отъ економии отъ заплатата, забравилъ отдавна що е нѣмотия и мизерия — затуй и не вижда сега мизерията на цѣлъ народъ! За него лично днесъ нѣма гладъ и бездомничество — следователно, нѣма гладъ и криза въ стомаха, и нищета всредъ народнитѣ милионни маси . . .

Па и да приемемъ Ляпчевата теза, че нѣма гладъ и криза въ стомаха, не трѣбва да се забравя, Царю, че народитѣ не се управляватъ само съ хлѣбъ, а и съ чувства, и че и най-добрия режимъ умръзва, когато той много продължи: животътъ, като всѣкой другъ организъмъ, иска промѣна, безъ която той не може да се обновява и да се поддържа, промѣна въ климата, въ храната, въ режима. Тѣй е и съ политическия и обще-

ственъ животъ, който изисква, за да се обновява, промѣна въ лицата, въ методитѣ на управлението въ системата и въ духа, ако щете. Все едни и сѣщи лица, все единъ и сѣщъ режимъ ставатъ ненавистни на широкитѣ народни слоеве, дори и да не сж нищо зло сторили, ала случаятъ у насъ не е аналогиченъ: Сговорътъ и всичкитѣ му ржководни фактори сж станали ненавистни за всички и отъ всички, защото злинитѣ, които тѣ причиниха народу, ранитѣ, които му нанесоха, сж неизброими и неизчислими, а алчността имъ нѣма граници.

При туй, закриляна отгоре, една безбожна спекула се шири по села и градове, която доизсмуква и доизцежда и тѣй измършавелия народенъ и държавенъ организъмъ. Тая спекула, чрезъ картели и всевъзможни други хитри начини и сръдства, които олигархията и плутокрацията умеятъ да изнамѣрватъ, е видима и осезателна, та поне тя не може да бжде отречена отъ когото и да било. Нѣкогашния пловдивски сойтарийски политикъ, прочее, не може да се остави и за-напредъ да майтапосва народъ и държава и да сойтарува повече въ нея! Съ сойтарийство всѣка страна стига до гибель...

На Ваше Величество сж дадени голѣми привилегии отъ Основния ни законъ и Вие сте длѣжни

да се покажете достоенъ за тия царски привилегии: царътъ не е царъ, за да се забавлява и да гледа равнодушенъ терзанията на цѣлъ народъ отъ шепа олигархи и махараджи, и когато неговия народъ бедствува, той да си прави оглушки и да не чува повика отъ вси страни за правителствена смѣна, и да не вижда мизерията му, защото той самъ нѣма криза въ стомаха (нека ни бжде позволено да се изразимъ съ думитѣ на неговия пръвъ министъръ)!

Банално е вече станало да се привежда примѣра, какъ едно време, преди столѣтия, френския кралъ Хенрихъ IV казвалъ често: искамъ да е доволенъ и ситъ народа ми тѣй, че всѣка недѣля да има печена кокошка на трапезата си. . . Това е било въ онова блаженно време, когато не е имало още български махараджи, най-ненаситнитѣ и най-коравосърдечнитѣ въ свѣта. . .

Така ли е днесъ у насъ, Величество?

Вамъ е повѣрена въоръжената дѣсница на нацията, не да бждете царъ на махараджи, но да си послужите съ нея, за да отървете народа ни отъ неговитѣ подтисници, отъ една тирания, която обезвѣри народа ни и унизи България!

Не сж изборитѣ, които сж мѣрилото на народната воля, и то не само въ България, но и въ по-културни страни отъ нашата. Изборитѣ ставатъ

при моментни настроения, при едни локални и временни ежби и ненависти. Истинската мърка за народното настроение е апатията, въ която потъва единъ народъ отъ прекалено дългото стоене на власт на едни и сѣщи личности, дори и да сѣ голѣми капацитети.

Тука лежи секретa на най голѣмата привилегия на държавния глава: да знае кога да разтури единъ парламентъ и кога да смѣни едно правителство. Този секретъ познава най-добре английския кралъ и презъ последнитѣ години разтури два пѣти английския парламентъ, преди изтичане на срока. Въ Англия това е даже въ нейнитѣ традиции: — никога не се чака изтичането срока на парламента. Въ една Англия наистина нѣма значение, кой ще произведе изборитѣ, защото тамъ и въ Франция, и въ други политически напреднали страни не сѣществува тѣй наречената у насъ „избирателна зестра“, давана на всѣко правителство. Тая зестра се признава и отъ правителствени днесъ вестници и фактори. Щомъ такава „изборна зестра“ сѣществува и се дава у насъ на всѣка властъ, какъ можете, Величество, да абдикирате отъ своитѣ царски прерогативи, които Ви дава Конституцията, и да ги прехвърляте на българския народъ, като знаете, че,

въ сжщность, *той избори не прави, а правителствата ги правятъ?!*

Въ една Англия, Франция, Германия, Белгия или Австрия, действително, народитѣ правятъ изборитѣ, а властѣта прилага само избирателния законъ и неговата процедура, следователно, тамъ нѣма значение кое правителство ще асистира при изпълнението на тая изборна процедура. Даже правителствата, които асистиратъ тия избори, почти винаги, станали вече непопулярни, губятъ изборитѣ и опозицията ги печели, защото народитѣ, свободни да се изкажатъ, безъ каквито и да е репресии отгоре, чрезъ своя вотъ, правятъ промѣни правителствени, каквито си искатъ. Тѣй Макдоналдъ падна, следъ станали презъ негово време избори, и дойдоха консерваторитѣ съ огромно болшинство, въ името на едни лозунги, които народътъ английски удобри съ своя вотъ; тѣй консерваторитѣ паднаха впоследствие, при станали подъ тѣхна властъ избори, и Макдоналдъ наново дойде на властъ, макаръ и съ относително болшинство.

У насъ, ако би се допуснало пакъ Ляпчевъ или другъ нѣкой главатаръ отъ Сговора да произведе предстоящитѣ избори, *той ще ги произведе, а не народа*, „зестрата“ е, прочее, готова и — какъвъ ще бжде тогава новия парламентъ?

Такъвъ, и безъ който може, такъвъ, какъвто е нуженъ на Сговора, а не народу, такъвъ, че той ще бжде само за оформяване правителственитѣ беззакония, такъвъ, какъвто е нуженъ за закрепването, въ сжщностъ, на единъ автократически и олигархически режимъ!

Иде день да се разбере отъ всички: това ли е желанието и на Ваше Величество? Такъвъ ли „парламентъ“, Царю, очаквате презъ май или юний тази година? — Такъвъ ще го получите, но Вие, когато ще се срещнете съ представителитѣ на такъвъ парламентъ, не си правете илюзията, че ще срещнете, че ще бждете въ контактъ съ истинскитѣ представители на народа — и този народъ, тамъ долу, ще продължи да рѣмжи, че и сега е фалшифицирана и изнудена неговата воля, подъ царско благословение . . .

Азъ вѣрвамъ въ еволюцията и всѣка революция считамъ за вредна преди всичко за народитѣ, и трѣбва да се избѣгва. Рибо казва, че и великата френска революция даже можеше да се избегне, както и руската, споредъ мене, можеше да се предотврати, ако не бѣше докарана работата отгоре до пукване на бентове, и ако по пжтя на еволюцията — на критиката въ пресата и въ парламента — не се тургаха пакъ отгоре, отъ царската камарила, камъни, за да спъватъ та:

еволуция, съзнателно и несъзнателно, та да избие най-подиръ въ революция . . .

Свободата, Ваше Величество, е най-скъпата придобивка за единъ народъ: радвайте се, прочее, когато нашия народъ трепери за своята свобода — и пазете се отъ народъ, който търпи неправди; това е признакъ, че той се изражда . . . Такъвъ народъ е изгубенъ народъ!

Време е да се турне край на единъ режимъ, който извърши и продължава да върши хиляди неправди надъ българския народъ, крайно време е! Този режимъ на Сговора — той е все същия режимъ на хищници и двуноги стари вълци, който отъ 50 години насамъ трупаше неправди върху неправди надъ българския народъ, и ако продължава да ги търпи, това е лошъ признакъ на израждане . . .

III.

Levons un étendard, auquel le
Sage, le Just et le Puissant puis-
sent se rallier! *)

G. Washington.

Ваше Величество,

Дайте да се разбере и почувствува, че тая страна има свой Държавенъ глава, има Царъ, и

*) „Да издигнемъ единъ препорецъ, около който да се обединятъ мждриятъ, справедливиятъ и силниятъ“.

Георгъ Уошингтонъ

че тоя царь, заедно съ българския народъ, е именно господарь, сайбия на българската земя, и нижой другъ, не стотинитѣ безжалостни махараджи и мандарини, които я дирижиратъ днесъ, че тоя народъ е намѣрилъ майстора си, своя голѣмъ духовенъ майсторъ и вождъ, който да го преобрази и възроди за новъ животъ, да го издигне културно и духовно, а за тази цель Държавниятъ ни Глава трѣбва да намѣри себеподобния, силния духомъ мжжъ, който да призове цѣль народъ къмъ подвигъ, къмъ новъ ренесансъ, или — по-добре казано, да продължи дѣлото на българското духовно, политическо и стопанско възраждане, прекъснато вследствие събитията още отъ 1878 год., а особено отъ 1913 и 1918 години, когато биде тласнатъ българския народъ 9 столѣтия назадъ, въ епохата на слабодушния и безволния царь Петъръ, синъ на великия царь Симеонъ.

Народитѣ, Царю, въ своя инстинктъ за самосъхранение, особено силнитѣ народи, долавятъ опасноститѣ, които ги грозятъ, и не се оставятъ да загинатъ безследно; загинватъ само лошитѣ имъ, безумни и безволни водачи, дори и цѣли династии, но народитѣ, силнитѣ народи, оставатъ. Тѣй и българскиятъ народъ, въпреки всички бедствия и катастрофи, остана и ще пребже додето свѣтъ свѣтува!

„Chaque organisme“, казва известният парижки префект Лепинъ, между другото, въ своите мемоари, за ролята и мисията на Държавния глава: a un cerveau; les peuples par instinct confient leurs destinées à un chef, qui s'appelle roi ou président, et contre les privilèges que le peuple octroie au chef de l'Etat, en l'entourant de tout le décor nécessaire à son prestige, le peuple exige à ce que le chef de l'Etat se conforme à la volonté du peuple, qu'elle que fût cette volonté: nul peuple ne s'est jamais trompé; il est guidé par une sainte intuition“ . . . (Всѣкой организъмъ има разумъ: народитѣ по инстинктъ довѣрjаватъ своитѣ сждбини на единъ шефъ, който се именува царъ или президентъ, и срещу привилегиитѣ, които народътъ дава на своя Държавенъ глава, обкржжавайки го съ всичкия необходимъ за неговия престижъ декоръ, народътъ изисква, щото Държавния глава да се съобразява съ волята на народа, каквато и да би била тази воля: никой народъ не се е никога измамвалъ; той е билъ ръководенъ отъ една свещенна интуиция).

Тѣй и българскиятъ народъ, довѣрилъ своитѣ сждбини на Ваше Величество, окржжилъ Ви съ всичкия необходимъ декоръ на Вашия царски престижъ и съ голѣми привилегии, съгласно Основния ни законъ, очаква сега отъ Васъ да се конформи-

рате съ неговата воля, която е известна на Ваше Величество отъ 8 години насамъ; тя е известна Вамъ, казвамъ, защото, чини ми се, е известно и на Ваше Величество, че Сговора не е нищо друго, освенъ сговоръ на военни и граждански съзаклятници, конспиратори противъ българския народъ и неговия царъ, който е днесъ тѣхенъ пленникъ, а утре, може би, тѣхна жертва — при толкова много други...

И което е най-страшното последствие отъ това съзаклятие, то е, че се създаде духъ и почва на нови съзаклятия, които ето вече осма година какъ бушуватъ изъ нашата родина и разтрисатъ българската земя...

Още ли, Царю, трѣбва да продължи този конспираторски духъ отгоре и отдолу? Нѣма ли да се успокои тая изстрадала страна?

Това зависи отъ българския Държавенъ глава, който не може и не трѣбва да слиза отъ своето високо положение на държавенъ шефъ и арбитъръ до нашитѣ дребнопартийни борби, който, следователно, не може и не бива да дава безграничното си довѣрие никому, особено на конспиратори и тѣхни водачи, безогледни въ срѣдствата си за задържане още на заграбената отъ тѣхъ съ превратъ власть. Френскиятъ президентъ Ми-

леранъ биде смъкнатъ, само защото взе страна въ партийнитѣ борби на Франция и забрави ролята си на върховенъ арбитъръ . . .

О, какъ ми тежи на душата, Царю, че съмъ принуденъ да вдигна мжжка дѣсница за изобличение на изгубили съвестъ и разумъ, и всѣко човѣшко чувство българи, разоряващи отъ 8 години насамъ нашата хубава родина, но, струва ми се, тия българи нѣматъ ни родъ, ни съвестъ, нито нѣщо общо съ човѣщината: тѣ сж изтукани безъ сърдца, безъ чувства и безъ духъ !

Вдигнахъ дѣсницата си срещу тия изроди, защото душата ми, душата на поетъ — като въ калейдоскопъ — е събрала и събира страданията на цѣлъ народъ, при моитѣ лични, които често поетътъ забравя, обзетъ всецѣло отъ народнитѣ страдания . . .

Както честитѣ пертурбации и революции, така и неподвижността, и дългата стагнация сж опасни за обществения редъ. Революциитѣ не сж случайни явления, а тѣ следватъ обикновено следъ една продължителна стагнация и апатия. Най-големъ анахронизмъ и абсурдъ е, въ днешно време, да се държи едно управление, особено разорително, повече отъ 3-4 години. Тѣй че, следъ преврата отъ 1923 година, трѣбваше да се даде

властта на държавникъ, който би могаль да умиротвори страната безъ хекатомби — а таквъ държавникъ имаше, има го и сега. Позволете ми, Величество, да цитирамъ тука мнението на Гюставъ Льо Бонъ по отношение продължителността на единъ режимъ: — „La fixité, l'état stationnaire d'un peuple pour une période trop prolongée est aussi dangereux que l'état de guerre et de révolutions continuelles. Les atributs psychologiques de tout peuple, pour peu qu'il soit cultivé, consistent dans cette formule émise par le D-r Gustave Le Bon: la fixité et la malléabilité des peuples. Tout peuple est en état d'évolution, de changement perpetuel; si l'on veut éviter les fièvres et les révolutions — il faut s'ingénier à laisser une liberté relative aux nouvelles énergies, à une nouvelle élite intellectuelle; il convient de ne pas craindre les reformes si hardies soient elles: tout véritable homme d'Etat doit être reformateur!“*)

*) Неподвижността, застоялото състояние на единъ народъ, за единъ твърде дълъгъ периодъ, е сжщо тъй опасно, както състоянието на война и състоянието на постоянни революции.

Психологическитѣ атрибути на всѣки народъ, колкото малко и да е културенъ, се съдържатъ въ тая формула, издадена отъ Д-ръ Густавъ Льо Бонъ:

Неподвижността и гъвкавостта на народитѣ.

Всѣки народъ е въ състояние на еволюция, на постоянна промѣна, и ако искаме да се избегнатъ трескитѣ и революциитѣ, трѣбва да се приспособимъ и дадемъ

Държава не се управлява отъ теоритици, но отъ хора съ темпераментъ, съ воля за добротворство, съ практически духъ, съ интуиция — и то за едно кжсо време. Най-голѣмата грешка е, че Ваше Величество повѣрихте на професори да управляватъ България. Тѣ сами долавяха, че не сж за управлението, щомъ всички тѣ запазиха професорскитѣ си катедри и продължаватъ още да четатъ лекции. При това, не е излишно да Ви се каже, че тия безкористни управници-професори не се отказватъ отъ професорскитѣ си възнаграждения — нѣщо, което е противоконституционно и неморално въ висша степенъ.

On n'a jamais vu un scandale pareil nul part, dans aucun pays et á aucune époque!*)

Абсолютнитѣ монархии загинаха, защото се управляваха отъ „компетентни“ и кабинетни люде, нѣмащи никакъвъ контактъ съ живота и народа. Наистина, животътъ на народитѣ отъ край време и до днесъ е създаденъ на аристократическа база, както казва Марселъ Прево, но истинския ари-

една относителна свобода на новитѣ енергии, на единъ интелектуаленъ елитъ; налага се да не се боимъ отъ смѣлитѣ реформи, каквито и да сж тѣ. Всѣки истински държавенъ мжжъ трѣбва да бжде реформаторъ!

*) Никога и никжде не се е виждалъ единъ подобенъ скандалъ, въ никоя страна и презъ никоя епоха!

стократъ е и трѣбва да е една съставна частъ отъ организма на народа, а не да е отдѣлно животно, което само изсмуква жизненитѣ сокове на маситѣ и тъй се обръща той отъ избранникъ на най-паразитна гадина.

Българскитѣ аристократи, които днесъ сж на-чело на управлението, не сж ли отъ този сортъ паразити, защото тѣ сж докарали България до положението на едно животно, по епидермиса на което сж плъзнали съ хиляди паразити — и, о чудо! — вмѣсто животното да се оплаква, паразититѣ роптаятъ, че то не имъ дава достатъчно сокъ, — и всѣко оплакване е забранено като противо-отечествено . . .

Ces nobles bêtes même s'affublent de l'étiquête des grands patriotes . . .)*

Единъ истински държавенъ мжжъ, обаче, освенъ че трѣбва да е съ синтетична мисълъ и съ енциклопедически познания за живота, трѣбва да има и любвеобилно сърдце и силно развито чувство къмъ страданията на народа. Надъ спалното му легло трѣбва да има той зоотическата карта на България, разпредѣлена на санитарни райони, дето да е отбелѣзано коя болестъ де пре-доминира. Отъ тука трѣбва да почне политиката

*) Тия благородни говеда се кичатъ даже съ етикета на голѣми патриоти.

на всѣкой добъръ държавенъ мжжъ — да се намали процеса на израждането, който се дължи на тритѣ бича: алкохолизма, туберкулозата и венерическитѣ заболѣвания. Единъ министъръ, когато привършва своята мисия, трѣбва да отбележи на тази карта, какъвъ е билъ процента на смъртността презъ неговото министерствуване, въ специалната за тая цель графа. Не е важно, колко се раждатъ годишно, а колко, отъ какво и при какви условия и мжки мратъ неговитѣ събрата.

Ако би рекалъ да стори това единъ поне отъ министритѣ на Сговора, да отбележи, въ графата на смъртността, смъртнитѣ случаи, презъ 8-годишния кървавъ режимъ, не би ли умрѣлъ отъ апоплектиченъ ударъ предъ страшната цифра отъ десетки хиляди избити, безследно изчезнали, живи изгорени или попарени съ врѣла вода, умрѣли отъ мизерия и отъ мжка по-близки избити, — или не би ли полудѣлъ?

Ето, този страхъ отъ сѣнкитѣ на избититѣ е истинския и единствения интименъ аргументъ — и никой другъ! — на махараджитѣ и мандаринитѣ у насъ да искатъ и претендиратъ да управляватъ още тази страна, въпреки всичко, въпреки всеобщото отъ тѣхъ омерзение и отвращение... Но този аргументъ е само новъ *casus belli* отъ тѣхна страна за нови кървави подвизи въ България, е

едно ново престъпно предизвикателство към българския народъ.

Циреятъ е добре гноясалъ и много набъбналъ, та е стигналъ дори и до кокъла на народната снага, така че мнозина общественици се боятъ да не е канцеръ и дали дори една ампутация ще спаси държавния ни организъмъ отъ пълна зараза, дали не е вече всичко твърде късно. Тръбва, понеже, споредъ мене, още не е изгубена всъка надежда за спасение, сговористкия цирей да се отреже само и да се почисти отъ гноясването народния станъ.

Дайте, Царю, възможностъ народътъ ни да оздравѣе отъ тая страшна рана — сговористкия режимъ — и да се разтърси! Вземете камшика и изгонете тия зловонни и зловѣщи паразитни гадини, тия торгаши въ народния храмъ, за да може народния трудъ да послужи за народното и Ваше щастие и благополучие!

Защото, ако продължи този садистически режимъ, този политически демонизъмъ у насъ, който досущъ прилича на онзи въ съветска Русия, ще дойдемъ до положението да имаме, освенъ садиститѣ и паразититѣ тамъ горе, тия две категории български граждани тукъ долу: едната категория отъ луди, другата — отъ идиоти, едната съ вдигнати на горе глави и крещящи въ безу-

мието си до небесата, а другата — съ наведени глави и въ пълно оскотяване; първата категория — разрушителна и готова за бунтъ, втората — поради своето видиотяване — станала непроизводителна и ненужна, но сжщо тъй опасна. Такъво е паталогическото състояние на духоветъ въ България. (Ако би трѣбвало човѣкъ да избере една отъ тия дилеми, една отъ тия две категории, позволете ми, Царю, една парантеза тукъ, азъ бихъ желалъ да съмъ въ първата категория, защото поне главата ми ще е вирната и гласътъ ми ще се чува на високо, па и ако се мре, баремъ мърцина да не се мре...) Ah, quel triste tableau représente ce pauvre pays des Bulgares!...*) Пъкъ и при тази печална алтернатива кой би желалъ да бжде въ категорията на идиотитъ и оскотенитъ?

Трѣбва при туй да се държи смѣтка и за подозрителността у българина, която отива вече твърде далече и, за жалость, мнозина и мнозина допускатъ, че българския царъ е станалъ чисто и просто сговористъ; следователно, налага се политическа промѣна и поради тази психическа нужда: да се премахне това опасно подозрение къмъ Ваше Величество, па и да се потърси и да се даде нѣщо ново, нови форми на живота, на чиито врати хлопа

*) Ахъ, каква тжжна картина представлява тая бедна българска земя!

отдавна голѣмия социаленъ проблемъ, съ който и единъ царь, за да бжде днесъ царь, трѣбва да се справя, да го познава добре, да го следи и да създава колкото се може повече блага и повече социална справедливостъ за широкитѣ народни маси въ своята държава, безъ която социална справедливостъ нѣма да има той ни личенъ покой, ни вжтрешенъ миръ, а ще стои на трона като на тръни, и то день до пладне.

Съвременниятъ държавенъ глава, билъ той монархъ или президентъ, трѣбва да бжде днесъ добре подготвенъ за своята висока социална мисия въ държавата и затова е нужно да бжде и той енциклопедистъ и да има любвеобилно сърдце къмъ широкитѣ работни народни маси. България има около 6,000,000 жители, по-малко отъ колкото Белгия, която по територия е само една трета отъ България, и при все това въ Белгия има благоденствие, въпреки разрушенията отъ войната на цѣли провинции, а въ България, въпреки че тя би могла да изхранва 15 милиона жители, при тая богата и плодородна земя, има пълна нищета. Коя е причината на туй явление? — Причината е явна: Белгия се управлява отъ почтенни и безкористни държавници, България — отъ хайдутяги, кои отъ кои по-алчни, кои отъ кои по-дръзки. Ваше Величество можете, ако искате (а тъй като Ви е да-

дено много, се иска и ще се иска отъ Васъ много!), да направите щастливъ народа си така, че нито единъ българинъ да нѣма безъ хлѣбъ, безъ жилище, безъ работа. За да извършите това велико и истинско социалъ-партиотическо дѣло, достатъчно е, при тая любовъ безспорна и всепозната, която храните къмъ народа си, да изберете, измежду неговитѣ срѣди, Вашия alter-ego — и управници честни, безкористни, любящи своя народъ, готови за него на себепожертвование. А изпълнена тая задача, това Ви стига: това значи, изведнажъ, като съ магически жезълъ, да направите българския народъ и по-патриотиченъ и по-храбъръ, отколкото е сега, — защото ще има какво да защитава въ случай на върховна нужда: своя общъ народенъ домъ.

Налага се смѣна въ управлението и затова: да се даде удовлетворение на накупѣлитѣ чувства на народнитѣ маси; за да бжде унищоженъ абсолютизма, което стана съ много кръвопролития и много жестокости, причината бѣше, че се игнорираха тия психологически причини. Налага се смѣна и затова още: да се запази обществения порядъкъ, като се даде и на другата частъ отъ интелигенцията тоже да опита силитѣ си въ служба на народния олтаръ, на олтаря на отечеството, не затиснатитѣ долу, на унизенитѣ, оскърбенитѣ, оне-

правданиѣ. Не е диплома и професорската катедра на нищи духомъ, които сж мърката на държавна мъдростъ. Тази мъдростъ се проявява само въ дѣла: по дѣлата сждятъ за човѣка. Трѣбва да се даде възможность на тая интелигенция да се впрегне въ тежката колесница на държавата, оная народна интелигенция, която не е умърсила своитѣ рѣце въ кръвта на народа, нито е продавала отечеството и народа си, нито го е разхищавала и ограбвала, но която е била близко до него и въ миръ и въ полебрани е дѣлила скърби и радости съ него, неразривно свързана съ него, познаваща нуждитѣ му, страданията му, възжеленията му, защото е излѣзла изъ него и е плътъ отъ плътта му и кръвъ отъ кръвта му, и която сжщо тъй — като въ калейдоскопъ — е събирала и понасяла, и понася всичкитѣ му болки и терзания, като свои собствени. Тази народна интелигенция има право на участие въ управлението на страната, и когато тя бжде гонена презъ вратата, ще намѣри начини и срѣдства да навлѣзе презъ прозорцитѣ и дори презъ кумина.

Не харосва онзи, който — па ако ще да е и Държавенъ глава — е обявилъ народу си война и не върви съ него и съ неговата интелигенция; той свършва винаги зле, при проклятията на цѣлъ народъ. Силенъ е само онзи, който не се дѣли

отъ народа си и върви ржка за ржка съ него въ трудни и свѣтли дни, който, проникнатъ отъ неговитѣ надежди за по-честитъ животъ, направлява народа си къмъ миръ и добродетелна.

Когато — преди $\frac{1}{4}$ вѣкъ писахъ и публикувахъ въ моя в-къ „Политика“ въ Кюстендилъ моитѣ три фердинандики (всичко 15 статии), — уникумъ въ нашата политическа литература, азъ предсказвахъ фаталния край на царъ Фердинанда, тогава князь, поради страшната корупция, която той внесе въ нашия общественъ и политически животъ, и дори предсказахъ погрома, който ни постигна, защото този държавенъ глава, дошелъ отъ вѣнъ, безъ връзки съ народа ни, останалъ винаги далечъ отъ истинскитѣ негови нужди, нито познаващъ психиката му, остана до край чуждъ за него, и още тогава — преди $\frac{1}{4}$ вѣкъ! — когато Вие, Царю, бѣхте дете на 12 години, предлагавъ: той, царъ Фердинандъ, да се откаже отъ трона въ полза на своя престолонаследникъ, на своя първороденъ синъ Бориса, който, видѣлъ за пръвъ пътъ свѣтъ тука, въ нашата родина, израстналъ между насъ, страдалъ заедно съ нашитѣ страдания и преживѣлъ заедно съ народа си всички злочестини, не е и не може да се чувствува чужденецъ въ тая страна, като баща му. И увѣренъ съмъ, че ако тая абдикация на царъ Фердинанда

бѣше станала не презъ октомврий 1918 г., а презъ 1906 или 1910 г., когато Ваше Величество навършихте пълнолѣтието си, понеже Вие сте нашъ братъ, и при това сте съ благочестието и добродѣтелитѣ на блаженопочившата Ви майка принцеса Мария Луиза, нѣмаше да ни постигнатъ дветѣ национални катастрофи, нѣмаше да ни дойде нито една отъ тѣхъ, и България, вѣрвамъ това дълбоко, щѣше да бжде сега щастлива, обединена и велика, между три морета, народа ни — могъщъ и таченъ отъ цѣлъ свѣтъ, а не — както е сега...

Царъ Фердинандъ, остави, обаче, на Ваше Величество много лошо наследство!

Ала ето ги и сега пакъ, презъ времето и на Вашето царуване, сжщитѣ тия, които ни докараха дветѣ национални катастрофи, ето ги пакъ на чело на управлението и дирижиратъ безсрамно и нашата вътрешна и нашата външна политика. Буровъ и Ляпчевъ, по-народнякъ отъ Бурова, солидаренъ съ него по неговата външна политика, оставятъ България безпомощна повече отъ петъ години по всички въпроси, засѣгащи тая политика, солидаренъ съ него, защото, безъ Бурова, заемитѣ които получихме, не сме можали да получимъ, нито можемъ да получимъ другъ, тъй като той, Буровъ, билъ въ интимни връзки съ францускитѣ банкови и финансови сфери, и наистина

той е въ такива и даже по-интимни връзки... Получихме два заема, но все пакъ пари нѣма въ страната и тя все пакъ страда отъ голѣма парична и кредитна криза. Де сж милиардитѣ отъ тия заеми? Де изчезнаха, де пропаднаха? Тѣ сж тукъ, наистина, но въ народняшко-демократическитѣ и други банки, които ги скѣтватъ въ хранилищата си и така стоятъ непроизводителни.

И затуй нѣма нужда единъ день, когато ни потрѣбватъ пари (а тѣ ни сж потрѣбни и днесъ вече), да се прибѣгва до външенъ заемъ. Достатъчно е една нова и смѣла властъ, която въ 48 часа ще намѣри вжтре въ страната всички парични срѣдства, които ѝ сж нужни за нейното стопанско и финансово консолидиране и повдигане. А тая нова и смѣла властъ ще дойде, Царю, въпреки всичко! — И тя ще бжде толкова по-смѣла и по-рѣшителна, колкото повече се протака процеса на разложението днесъ, колкото повече продължи насилническия и айнаджийски режимъ на триумвирата Буровъ—Ляпчевъ—Цанковъ. Тая смѣла властъ ще има за първа своя задача да заяви на европейскитѣ шейлоковци: нито стотинка повече български репарации! — и ще анулира позорната Хагска спогодба, която бѣше осждена въ Парламента и отъ групата на Ал. Цанковъ.

За да се избегнатъ, обаче, крайноститѣ, които не сж желателни и сж опасни за независимостъта на България, въ близкото бждаще, за да може страната ни да мине къмъ нормаленъ животъ безъ сътресения, щомъ като е тисячекратно безспорно, че правителствената смѣна се налага, поради изложениѣ по-горе въ това изложение причини, единъ Cabinet d'Affaires отъ касационни и апелативни сѣдии или отъ общественици и политици, независими, честни, незамесени въ тежкитѣ отговорности на печалното минало и настояще, е едничкото срѣдство, за да се тури край на стопанската, политическата и моралната криза (тая последната още по-дълбока отъ първитѣ две), за да се консултира българския народъ върху бждащето и за да се даде едно истинско конституционно и парламентарно управление на страната. Този кабинетъ може да бжде и коалиционенъ отъ нѣколко партийни организации, които да дадатъ съвсемъ нови и некомпрометирани съ нищо въ миналото личности. Бждащиятъ парламентъ, така образуванъ, следъ свободно изразената народна воля, ще Ви даде, Царю, и силниятъ човѣкъ, Вашия alter-ego, силенъ духомъ и морално и съ законитѣ въ ржка, и силната и нова властъ, която е тѣй необходима за България сега и за въ бждаще.

Когато Ляпчевъ, предъ младежкия сговористки конгресъ на-скоро, който съвсемъ не бѣше младежки, отъ естрадата предъ Народното Събрание посочваше на Парламента и въ екстазъ говорѣше на своитѣ партизани да го пазятъ като очитѣ си, това бѣ още една колосална хипокризия. Защото този „парламентъ“, който е сега въ агония и който е служилъ Ляпчеву само за узаконяване на всичко, което той и неговитѣ колеги сж поисквали, парламентъ ли е, контролна властъ ли е надъ изпълнителната или фарсъ, или пародия на парламентъ? Такъвъ парламентъ е най-добрата пропаганда противъ парламентаризма. За такъвъ парламентъ пародия, за такъвъ фарсъ-парламентъ не говори българската конституция, Царю, и не сж мечтали учредителитѣ на българската държава отъ първото учредително събрание въ Велико Търново!

Ed nunc erudimini.*)

Надъ Ваше Величество виси тежка и голѣма отговорностъ, надъ България — едно небе съ мрачни облаци, пълни съ електричество...

Да се намѣри грѣмоотвода — ето задачата Ви, за да се не стовари и изгърси насѣбралото се презъ 8-годишното тираническо и разсипническо управление електричество нито надъ бъл-

*) И сега да се разберемъ.

гарския народъ, нито надъ главата на Ваше Величество! Отъ нашия царъ се изисква, следователно, да стане сега политически Вениаминъ Франклинъ, та, като изнамѣри политическия грѣмоотводъ, да спаси и себе си, и династията си, и България отъ едно бждаще, пълно съ изненади и не известности или по-скоро съ известни неизвестности и изненади...

Въ всѣка друга страна тия управници, които докаратъ каквато и да било напасть за народа си, се самонаказватъ или съ смъртъ или съ пълна абнегация отъ политическия животъ, а у насъ — ония, които причиниха две страшни, невиджани другаде по размѣритѣ и последствията си, национални и държавни катастрофи, продължаватъ и още да управляватъ или се готвятъ наново да управляватъ България...

Не! Това не може и не бива повече да продължи, Царю, защото това, ако продължи, ще изостри до тамъ вътрешната криза, че вече тя ще стане държавна, каквато е, впрочемъ, отдавна.

И затуй правъ бѣше единъ български комунистъ въ следното свое сжждение: нека Ляпчевъ и Сговора произведатъ изборитѣ, нека ги спечелятъ даже, ние ще се радваме, тѣ, Ляпчевъ и Сговора, да ги произведатъ и да ги спечелятъ съ грамадно болшинство: това именно ще болшевизи-

ра българския народъ и ще хвърли България въ обятията на Съветска Русия. Комунизмътъ е правъ, защото знае, че това ще доведе българския народъ до пълно отчаяние, а отчаянието носи само катастрофи. Доброполската катастрофа не бѣше ли тоже резултатъ на отчаянието? — Това отчаяние предава крепости отъ вътре и руши вѣковни държави!

Той е правъ, комуниста, отъ свое гледище: колкото по-зле, толкова по-добре! Но азъ мисля, че Ваше Величество не сте болшевикъ и не сте сторонникъ на комунистическата максима: колкото по-зле, толкова по-добре! — Нито пъкъ сте любител на политиката: следъ дъждъ качулка.

Азъ вѣрвамъ дълбоко, че Вие, Царю, не забравяте никога, че сте най-горе въ държавната и обществената лествица именно за да виждате най-добре и най-далече и да проглеждате въ бъдещето: *gouverner — c'est prévoir, regner — c'est entrevoir l'avenir!**)

Нашата политическа и економическа независимостъ — следъ Ньойския договоръ — па и по-рано, съ участието ни въ свѣтовната война на страната на *побѣденитѣ* при р. Марна въ 1914 година — е станала проблематична и ще бжде из-

*) Да управлявашъ — значи да предвиждашъ, да царувашъ — значи да проглеждашъ въ бъдещето.

губена свършено, ако продължи тая политика на ... „следъ дъждъ качулка“, иногюрирана още отъ бившия царъ. И считамъ, че тая наша независимостъ, висяща днесъ на косъмъ, заслужава по-сериозни грижи отъ всички ни.

Азъ вѣрвамъ, че Вие не ще се оставите да бждете повлечени и отвлечени отъ събитията ... Вие сте мждъръ, много по-мждъръ отъ баща си, който бѣше сприхавъ и необузданъ, а Вие притежавате вжтрешната душевна дисциплина и хладнокръвието и въ най трудни моменти и не избивате никога въ крайности и безумни акции. Достатъчно е да последвате инстинкта си за самосъхранение, който съществува дори у животнитѣ и насекомитѣ; достатъчно е да послушате Вашия вжтрешенъ гласъ — съвестъта си, която, сигуренъ съмъ, у Васъ отдавна говори; достатъчно е да действувате по Вашата вжтрешна интуиция, която никога и никого не лъже — и Вие, и България ще бждемъ на правъ пжтъ!

За туй е нужно на Васъ, Царю, само тридневно пълно уединение и непринудено консултиране съ Вашата съвестъ, съ Вашия духовенъ миръ, — а на четвъртия день, решени да действувате, да призовете Бога и народа си на помощъ Вамъ и на България...

Знамъ, тежка е българската корона, Царю,

тежки сж и Вашитѣ отговорности, — но действувате ли по съвестъ, по законъ, по Божие вдъхновение — не се бойте отъ нищо, Царю!

Защото и да управлявашъ, трѣбва да бждешъ поетъ: не напраздно въ еврейската древностъ царетѣ бѣха и пророци, сир. поети.

Щомъ народътъ е съ Васъ, и Богъ ще бжде съ Васъ!

Ако нашитѣ държавници бѣха малко поети и по интуиция действуваха и предвиждаха, не щѣха да докаратъ България до пропастьта, до която е надвиснала... Политиката, споредъ мене, не е алхимия, но висша поезия, поезия драматическа въ най-съвършена форма: подвигътъ самъ по себе си не е ли поезия, не е ли актъ, достоенъ за увѣковѣчаване въ поетиченъ образъ?

Нашиятъ държавникъ не е дорасалъ още до подвигъ и за подвигъ, който иска себепожертвование, и тукъ е трагизма на българския народъ, достоенъ за по-добра участъ.

Отъ Васъ, Величество, се иска да извършите подвигъ и да заведете българския държавенъ корабъ на спасителния брѣгъ. Вие сте капитана, Вие сте кормчиятъ на този корабъ, сега задръстенъ въ подводни скали...

Дошелъ е последния часъ за Вашия подвигъ, Царю!

Ето що искамъ да кажа на Ваше Величество, чрезъ това мое послание, съ оная откровеностъ, съ която съмъ говорилъ и другъ пжтъ на Васъ въ ауденции, съ които сте ме удостоявали.

Азъ изпълнихъ днесъ моя дългъ на 35-годишенъ общественикъ, политикъ и публицистъ, съ рискъ дори да бжда подгоненъ отъ демоническата и мистериозна днешна власть.

На всичко съмъ готовъ, щомъ това е нужно за България и за моя народъ.

Остава сега, Вие, Царю, да изпълните Вашия дългъ на Държавенъ глава на България.

Dixi.

София, 4 мартъ, 1931 г.

Д-ръ Ив. Димитровъ Строговъ.

Post - scriptum.

Това първо послание бѣше и е знамение на времето — и единъ подвигъ!

Вржчено на Държавния ни Глава преди повече отъ две години, то не остана гласъ вопиющъ въ пустинѣ и изпълни своята задача.

Многовѣковни царства и династии рухнаха, други се клатятъ, демонътъ на смъртта и разрушението е разперилъ своитѣ черни криле надъ цѣла Европа, нови людѣ съ нови спасителни държавни доктрини се появиха въ много други страни, само у насъ продължаватъ да се изреждатъ въ държавната управа все сжщитѣ *chevaliers d'industrie*, за които наистина политиката е една индустрия, а котериитѣ имъ — акционерни индустриални предприятия, отъ които очакватъ и получаватъ редовно своитѣ богати дивиденди...

Това пагубно положение не бива и не може повече да продължи!

България, нашата нещастна родина — златоносна мина на тия *chevaliers d'industrie*! — трѣбва да бжде спасена, трѣбва да бжде изтръгната изъ

ноктетъ на една сганъ отъ безжалостни хищници, които продължаватъ да мародерствуватъ ето вече петнадесетъ години — и следъ като я повалиха на смъртно ложе!...

Наистина, езикътъ, съ който си служимъ въ този и въ следващия трактати, не е езика на спокойната научна мисълъ, на хладното изложение, той е смѣлъ, ефектенъ, гнѣвенъ, изразъ не само на сангвиничния темпераментъ на автора имъ, но и на цѣлъ народъ, ала може ли спокойно, хладнокръвно, флегматично да се говори, когато предъ насъ е окървавения образъ на България, разпъната на кръстъ отъ чужди, приковавана на кръста на Голгота отъ свои?...

Този буенъ, язвителенъ, темпераментенъ езикъ, а все пакъ достолепенъ къмъ Държавния ни Глава, е и езика на българския народъ, който трепери днесъ цѣлъ отъ възмущение и свято негодувание предъ мъченичеството на своята родина, станала днесъ плячка на чужди и на свои, своитѣ по-чужди отъ чуждитѣ!

Държавниятъ ни глава трѣбва да знае истината, цѣлата, голата, скръбната истина, която вика до небесата...

Политиката на камилската птица — заравянето главата въ пѣсъка — въ туй време, когато ловцитѣ околоръстъ, въоръжени до зъби, деб-

натъ да доубиятъ България, е смъртоносна и погребална . . .

Той, нашия върховенъ вождъ, и ние, буднитѣ и несъкрушимитѣ, въпреки всички беди и злочестини, синове на българския народъ, не бива и не можемъ да играемъ повече ролята на безгласни и безволни зрители на гибелта на България!

Рушителитѣ ѝ вчера и днесъ могатъ да измаматъ цѣлъ народъ, наивенъ и добъръ като свѣткой народъ (защото всички народи, и най-просвѣтенитѣ дори, се лесно примамватъ посредствомъ разноцвѣтнитѣ зрънца на демагогията!), нивелирали умоветѣ и душитѣ на народнитѣ маси, сведени до пълно пощуряване чрезъ баналнитѣ и плоски формули на вулгарната партизанщина, но, както винаги, будителитѣ народни, макаръ и малцина, макаръ и нѣколцина (правдата не проблесва изведнажъ въ много умове, въ всички души!), ще изпълнятъ своя дългъ, съ цената даже на жертвоприношения, на себепожертвуванието, и ще издигнатъ България изъ пепелището за новъ и щастливъ, и дълговѣченъ животъ, както Турция биде възродена съ подвига на Мустафа Кемалъ, както Италия — съ този на Мусолини . . .

Защото царъ и народъ не могатъ да бждатъ спасени безъ възродителенъ и обновителенъ подвигъ!

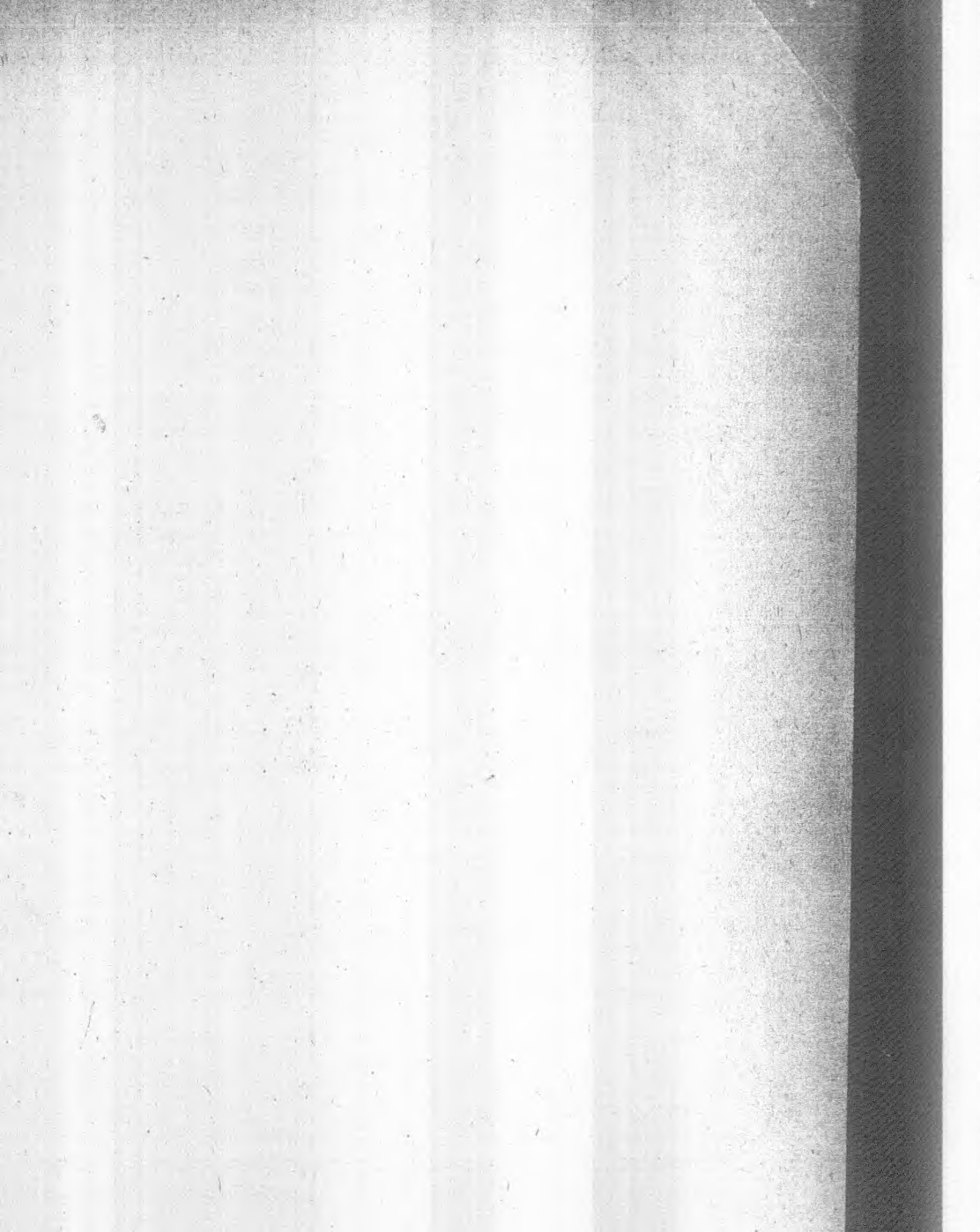
България е била спасявана въ миналото само съ подвигъ, съ великия подвигъ на отца Паисия, на нейнитѣ духовни будители, на Левски и Ботйова и други, като тѣхъ, самоотвержени българи. Тя ще бжде спасена и днесъ само съ новъ подвигъ, който да продължи великото дѣло на отца Паисия, прекъснатото дѣло на българския духовенъ и политически ренесансъ.

La verité est en marche! Истината, която е на пжть, ще възтържествува и въ нашата страна надъ лъжата, измамата и непотизма, най-гадната управителна система, която съ безподобенъ цинизъмъ се прилага и манифестира отъ две години насамъ отъ най-дръзки демагози, най-типични псевдодемократи, най-отвратителни филистери!

Това и следващото послание до Върховния вождъ на българската нация сж зовъ, за пробуда и подвигъ, къмъ Него и къмъ всички българи, родени и способни за подвигъ.

София, Юлий, 1933 г.

Иар. 2. 1933 г. София.

Св. Тодорка
Подъ печатъ е:

**Второто послание до
Негово Величество Царя**

ЦЕНА 10 ЛЕВА

ска